

Разговор с поводом Леон Ковке

добитник Нушићеве награде за 2001. годину

ЛЕОН КОВКЕ Рођен 1949. године у Београду. Крштен у Саборној цркви световним именом Момчило. Драмски писац и сценариста. Дипломирао је драматургију на Факултету драмских уметности у Београду. Ауторска дела: Дrame – Виктимолошка прича, Ритуал згуснутог ваздуха, Клепсидра, Министарка воли кнедле, Шећерна водица. Драма Виктимолошка прича, под називом Интимно изведена први пут у “Театру модерна гаража” 2001, касније

играна на сценама “Народног позоришта и ”Београдског драмског позоришта”; заједно са гостовањима до сада изведена 22. пута. Дrame за децу – Подземаљци, Супер клиња, Коцкица и Црвенкапа (заједничко ауторство са Бранком Милићевићем). Све четири изведене у позоришту “Пуж”. Црвенкапа и Коцкица се се играју већ шест сезона. Сценарији – (Дугометражни играни филмови): Позоришна веза, Шећерна водица, Шмекер, Дебели и мршави, Мајстор и Шампита... Десетак кратметражних играних филмова, од којих је онај, Случај Богољуба Савковића – ливца награђен са највише домаћих и светских награда. Телевизија – 137 епизода играно документарне серије за децу Коцка, коцка, коцкица. Следе серије: Чик погоди, Поштар Панта, Моћ језика, У име закона, Мали кућни графити... О осталим радовима консултовати биографију архивирану у Удружењу драмских писаца Србије. Послови којима се бавио или се тренутно бави: Електротехничар, сценариста, глумац, редитељ, драмски писац, уредник на телевизији, уредник програма МУПС-а, уредник “Театрона”, секретар Удружења драмских писаца Србије, уредник едиције “Савремена српска Драма”. Аутор живи и ради у Београду.

Биљана Остојић: И пре почетка има неки почетак, корени, све оно што представља ваше породично наслеђе, да ли бисте без њега били то што јесте, писац?

Како сам из ковитлања балканских ветрова изашао на овај свет, наслућујем, знам понешто и полако употпуњујем слику која ће вероватно остати недовршена. Преци моје мајке Радмиле, по оцу Сави, кренули су крајем 18. века из околине Москопоља (Воскополи) бежећи од турског зулума који је разорио престоницу цинцарске републике и разјурио Цинцаре по свету. Ја знам само да су чукунбаба Султана и чукундеда Сердија, са многобројном породицом кренули на север. Презивали су се типично цинцарски, двосложно, Коста (Костас). Зауоставили су се најпре у Бјељини. Одатле су морали да беже 1832. у Аустро Угарску јер су златом и лично подржавали побуну Хусеинбега Градашчевића верујући да ће борба против Порте довести до слома Отоманског царства и омогућити повратак у Москопоље... Једни су се населили у Сремској Митровици и узели презиме Костић, други су се зауставили у Банату, Пардањ (Нинчићево), и узели презиме Костин. Будући да су православни, узели су за славу Светога Јована и постали Срби. Срби су у Пардању живели са Немцима – Немаца је било двоструко више (сада нема ни једног), тако да су примили немачке карактеристике – рад, ред и дисциплина. Преци моје мајке Радмиле, по мајци, доселили су се у Темишвар и околна места после прве сеобе Срба под Арсенијем Чарнојевићем; уписани су црквене књиге презименом Јованов. Мамина мама, моја бака Велинка, по мајци Црњански, уопште се није припремала за живот са једним цинцарским земљопоседником, вредним као Немац; завршила је вишу девојачку школу и течно говорила, читала и писала, поред српског, и три страна језика: немачки, мађарски и румунски; будући да је њен отац прокоцкао њен мираз, пропао је план удаје за новокомпоноване грофове К. и К.

монархије; била је испрошена без мираза. Судбина ништа мање није била издаш на ни према прецима мога оца Гојка. Ковачевићи су, бежећи од крвне освете којој се није видело ни краја ни конца, из Старе Херцеговине (данас Црна Гора) доспели у Лику – Доњи Лапац. Правдољубиви и намах људи – што је значило да неке речи или дела може само крв да спере, учествовали су у свакаким бунама, а највећу славу и корист стекли су учешћем у војевању Петра Мркоњића. Истовремено, мој дед Ђуро, завршавао је војни лицей Терезијанум и постао аустроугарски официр – везиста. У лицеју остаће запамћен по томе што је, видевши свога оца окићеног свечаном личком ношњом, на платоу испод заставе К. и К. монархије, изговорио чувену реченицу: “Дас ист ницхт меин Фатер”!; окренуо се и отишао без поздрава; стид војнога кадета од својих руралних корена протумачена је од стране К. и К. власти као безрезервна оданост Монархији. И син и отац никада нису помињали тај догађај. О томе се ћутало све док одвећ остарели деда, своје унуку Гојку, моме оцу, верујући да ће умрети, није испричао. Данас, после свих несрећа које нису мимоишле ни оне који су се одрицали националног у име наднационалног и европејства, чини ми се да све мање разумем зашто се стидимо онога што јесмо. Истина, дед Ђуро је имао успешну војну каријеру. Први светски рат га је затекао на месту управника главне поште у Загребу; да би се у драматичном обрту, после суђења Драгутину Димитријевићу – Апису и “Црној руци” 1917. у Солуну, сазнало (списак имена је послала влада Краљевине Србије) да је Ђуро “црнорукац” и био осуђен у “Велеиздајнич ком процесу у Загребу” на робијање. Као последица робијања, после окончаног рата, Ђури стиже награда од новостворене државе у виду постављења: Главни инспектор пошта и саобраћаја Краљевине СХС. Тако аграмски пургер постаје београдски господин, а мој отац Гојко, притиснут претњама свога професора српскога језика, за седам дана успева да из свога говора избаци све кроатизме и јекавштину. Деда Ђура никада није престао да говори српски на немачки начин, испрекидано, одсечно, са глаголом на крају реченице. Очева мајка Марија, грађанка Карловца, рођена Вишњић, игром случаја, завршивши високу школу за даме у Абацији (Опатија), удала се за бркатог официра јер је највише подсећао на њеног деда стрица – Филипа Вишњића. Признајем, жене су у овом балканском хаосу били носиоци и чувари најквалитетнијих гена. А како и не би кад су мушкарци задрто, разбијених глава, јурили за националним идеалима; сваки Србин је у оно време, па и мој дед Ђуро, тврдо одлучио да са својом женом изроди девет Југовића; у тој намери га је спречило рођење четири ћерке и три сина...

Остојић: Почетак, када је почело то са писањем?

Најпре је почело са читањем, и то наопачке. Становали смо у улици Краља Петра (7. Јула) бр. 54, преко пута јеврејске општине. Тачније, ту смо становали само преко зиме јер је мој отац био теренац, инг. геодезије, па смо пролећ е, лето, и део јесени проводили у месту у којем је он службовао. Сваке године друго место, углавном села: Босна и Македонија. И, како бих дошао из којег села, тако сам у Београд доносио свеж, локални дијалект. Сећам се да сам највећу популарност стекао, и код београдске деце и код родитеља, по повратку из Македоније. Стално су ме провоцирали и слатко се смејали како их псујем на македонском. Имао сам четири године, течно сам говорио и псовао на македонском. Е, ту се умешала госпа Мара, Немица, удата за деда Гвоздена – мајстора машин-браварског заната. Она ме је бесконачно волела јер сам невероватно личио на њеног стрељаног сина Душана. Стрелили га Немци на Бањици као комунисту; ништа није помогло што је по мајци био Немац, баш зато. Становала је госпа Мара спрат испод нашег, чувала ме преко дана и строго исправљала сваку неправилно изречену реч или какав завијајући нагласак који би одударало од чистог београдског – оног без нагласка. Сатима смо седели за истим столом; она би озбиљно ишчитавала “Политику”, од прве стране, тамо где су највећа слова. Пажљиво би прстом подвлачила свако слово и читала ми... Једнога дана ме је затекла како наопачке држим “Политику” и сав важан читам наслове. Најпре је мислила да измишљам а онда је, сва запрепашћена, открила да ја читам написано. Настала је паника, како исправити криво –

јер ја сам, будући да сам седео са друге стране стола – насупрот бака Мари, природно научио да читам наопачке. Прагматична Немица је нашла лек у брзом описмењавању “наопаког читача”; за десетак дана сам научио да пишем, а онда, онда су страдали сви зидови, чисти папири, плочници од мога писања, једноставно нисам могао да се зауставим. Тако сам почео да пишем у својој четвртој години. Наравно, ништа налик на драму или, не дај боже песму, писање поезије у мојој ужој и широј породици се сматрало апсолутно немужевном дисциплином. Да ствар буде гора, некако у то време, имао сам и прве контакте са великим позориштем. Моја мајка, не би ли спречила своју млађу сестру да много шврља по Београду, утрапила би јој мене на чување; сирота тетка, она и њен дечко имали су карте за Народно позориште; сада се не сећам да ли сам прво морао да издржим четворосатну изведбу опере Аида, или недељу дана касније Ђоћо Сан, тек и опера и позориште су ми се огадили када сам на сцени угледао примадону која је заузимала простор попут Фалстафа и скакутала са својих четврт тоне цичећи: “Ја сам мала Ђоћо Сан”! Друге уметничке силе су се побринуле за моју душу, обожавао сам биоскоп; то је мојој мајци олакшавало дуготрајна лутања по продавницама, једноставно би купила карту за матине, кино Јадран или Коларац, предала ме у руке разводнице и ја бих, паралисан призорима покретних слика, мирно седео до краја појекције; на излазу из биоскопа, са пуним рукама пакета, мама би ме преузела од разводнице... и све би се понављало следећег или неког другог дана. Ја се уопште нисам бунио што сам неке филмове гледао по неколико пута, на пример – Бал на Води, Тврђава Форт Апач, Пат и Паташ он... Кад боље размислим, позориш те сам заволео преко дечијих представа, најпре луткарског – Деда и репа, онда грешком моје мајке Јазавац пред судом, а затим Црвенкапа, у којој сам толико био импресиониран Вуком да сам, дошавши кући, кришом улетео испод шиваће машине, скинуо каиш са замајца, завртео га, отворио уста што сам више могао и почео, попут Вука, да оштрим зубе не би ли смазао жилаву Баку. Прво моје дубоко глумачко уживљавање се замало није завршило трагично; потпуно сам заборавио да се на ободу замајца налази истурени зубац који качи каиш кад се навлачи на точак, његов оштри крај ми је распарао кожу на лобањи, линула је крв; а ја, сав мокар од крви, ћутим и стењем плашећи се батина које ћу добити кад се открије шта сам радио. На сву срећу одмах су ме пронаш ли; видевши ме онако крвавог мислили су да ствари стоје много горе... И дан данас ми се коса, после кошмарног сна, сама дели дуж тог ожилјка. Уопште, ја сам био једно неподношљиво радознано и немирно дете. Читао сам све што би ми пало под руку, чак и ноћу – са батеријом под покривачем, мајка ми је то бранила јер је однекуд чула да се тако кваре очи. Још када је дошла школа, где сам силом прилика усавршио технику измишљања, јер је једини начин преживљавања било лагање... Сад ћете рећи: како то, дете па лаже? Ево примера: На почетку трећег разреда основне школе учитељица задаје први писмени задатак, типично денуцијантска тема, “Моји родитељи” – тема је програмска и има за циљ да из малих глава извуче податке о родитељима које Озна евентуално још не зна. Ја, природно, пишем искрено; свашта се могло прочитати у моме раду: како ме мајка бије, како отац никада није у кући због посла и како не дозвољава увођење телефона јер је то куплерајска справа и служи за прислушкивање грађана, шта се ради кад је наша слава Свети Јован – како се лумпује и у инат пева Рождество, како ја бијем брата Бранислава, мама се пичкара са председником кућног савета, и све саме гадости и материјал за Озну. Наравно, избија скандал, моји родитељи бивају позивани на разговор, предлаже се да ме прегледа душевни доктор, а све у циљу заташкавања онога што сам ја рекао и написао, јер, поставља се најтеже питање: “Ко ме је на то наговорио”? Наравно нико. Покајао сам се, признао да сам све измислио и убудуће писао као и сва остала деца – саставе пуне лажи и оптимизма; те саставе су моје професорке српског језика слале на разна такмичења и добијали су награде. Тако ме је школа научила да је искреност најгора поза, и да се кажњава. Вештина лагања се развија у зависности од природне способности и маште. Касније, много касније, када сам почео да пишем прва сценарија, примењивао сам у разговорима технику тоталне искренности. Сви су мислили да измишљам, јер, немогуће је да је то баш тако како ја кажем.

Истина је толико невероватна да мало ко у њу поверује. Ово је, може се рећи, један од аксиома драмског писања: истинито је само оно што је и вероватно... Баш сам се распричао, да, питање почетка још увек виси у ваздуху. Па, све је почело мојим безуспешним покушајима да се упишем на Академију – филмска режија. Мом куму Милораду Лаковићу је то некако пошло за руком, али мени није. Ништа није помагало ни што сам одгледао преко десет хиљада филмова (крио сам да ни већина позоришних представа није могла проћи без мога присуства), ни што сам историју филма имао у малом прсту, једноставно нису препознали у мени режисера. Нису ме обесхрабрили. У међувремену сам завршио, годину дана Електротехничког факултета, две године Шумарског – То је била идеја мога стрица Ранка, његов најбољи друг је био управитељ имања и шума Карађорђевића у Канади, па ми се смешила лепа каријера шумарског инжењера и могућност вечитог “ћао” Титу и партији. Све прекида најпре једна од мојих катастрофалних болести, а затим и стричева смрт. Истовремено сам активан и на Академији, као човек споља, пишем многобројна сценарија за редитељске вежбе – филмове, глумим у њима. Неосетно постајем део те уметничке институције. У успешној каријери академског волонтера прекида ме нужност одласка у војску. Враћам се 1976, размишљам да по четврти пут полажем пријемни за режисера... Лепо ми кажу кум, другари, пријатељи са Академије: шта си запео са режијом, ти си писац... Пријавим се ја коначно на одсек драматургије, треснем сценарио од 185. страна за дугометражни играни криминалистички филм под називом Мушке игре, и приме ме из цуга. Баш сам се добро осећао када ме је професор Јован Христић, који је иначе обожавао кримиће, на пријемном испиту, са осмехом питао: “Јесте ли читали Дашијела Хемета? Их, читао, учио сам од њега занат. Али се правим као да нисам. Видим, одлучили су да ме приме, једино се Слоба Селенић нешто бунио јер сам одбијао могућност писца драма; хоћу да будем сценариста, па још досолим: ”И сам Еурипид би то био да је знао за филм!” Ратко Ђуровић, бард филмске сценаристике и професор на Академији, само је то чекао да би одржао слово о супериорности филма, крупног плана и невероватних могућности паралелне радње, за које је драма, нажалост, ускраћена. Тако сам био примљен...

Остојић: Завршили сте Академију и постали драмски писац, у већини случајева се то не деси. Колико вам је Академија помогла у каснијој каријери драмског писца?

Академија ми је одмах помогла, она је улазница кроз врата предрасуда. Мој кум, Милорад Лаковић, је већ другу сезону режирао чувену Коцку, коцку, коцкицу, играно-документарну серију на челу са дечијом мега звездом Бранком Милићевићем, званом Бранко Коцкица. Он и Бранко предлож е главном уреднику Чеди Мирковић у новог писца, напомену да се ради о студенту Академије. То се прихвати, али, увек има једно али што девојци срећу квари. На првој години Академије драматургију ми је предавао Љубиш а Ђокић, идејни творац и доскорашњи једини писац Коцкице. Шта да радим? Знаш, Бранко је сменио Ђокића а јер се нису могли сложити око Разговор с поводом 81 нове концепције серије, а опет, ја сам само студент професора Ђокића. Како сам склон решавању проблема одмах, без одлагања, после мање боли глава, ја се директно обратим своме професору, кажем му да су ме позвали да пишем серију уместо њега и да га молим за помоћ да ме уведе у основне постулате Коцкице... Било је то дуго ћутање пропраћено озбиљним и смркнутиим лицем. Најзад, мој професор “Биберче” (тако су га сви звали), доби свој природан израз ведрога дечака и подржа ме у намери да пишем сценарија за Коцкицу. Како сам тада почео, нисам се заустављао све до 250. епизоде; укупно сам написао 137 епизода и кроз њих увежбавао лакоћу писања дијалога. Открићу вам једну тајну, све оно што деца и Бранко изговарају у серији је, најпре је било написано у виду дијалога, а затим би Бранко, својим генијалним глумачким инструментаријем за децу, успевао те мале глумце да анимира како би на свој начин изговорили написано. Некако истовремено, почетком 1978. појавила се Могућност да мој кум дебитује с првим дугометражним – играним филмом. Он је био тврдо одлучио да то буде кримић. Чак је и пронађен повод: пљачка касе Народног позоришта; велика медијска прашина и

успешно решен случај СУП–а Београда. Новинар и писац Шиља Михајловић је већ био написао фељтон и нешто налик на сценарио криминалистичког жанра. “Одговорни другови” и Бата Живојиновић су прочитали мој сценарио Мушке игре – онај са којим сам био примљен на Академију, те су дошли до закључка да младом драматургу, то јест мени, повере писање сценарија по фељтону Позоришна веза Шиље Михајловића. Био сам на другој години драматургије а већ сам иза себе имао снимљени дугометражни играни филм, и то кримић. Шта да кажем о филму? Чак је и Тирке (Богдан Тирнанић) у филмској критици у НИН-у написао: “Признајем, добар је то кримић”. Поред тога што академско звање писца сценарија учвршћује код људи предрасуде о томе како аматер не може да пише, много важније је осећање сигурност и које стичете припадајућ и клубу одабраних и обучених за уметничке послове. Наравно, све ово не би могло да поднесе ни најмању логичку анализу да иза тога не стоји таленат за писање. Диплома Академије вам отвара многа врата, али не и она која воде ка успеху... Ако ми је у нечему помогло школовање на Факултету драмских уметности, онда је то стицање систематизованог знања из драматургије; самоуконост не може да пробије неке границе уметничког заната, без обзира на таленат. Зато су потребни професори. Мени су помогли.

Остојућ: Псеудоним Леон Ковке, зашто? Шта се крије иза тога?

Постоје најмање два разлога због којих сам одлучио да пишем под псеудонимом. Прво ћу навести онај важнији. Било ми је јасно, ако желим да будем писац, онда морам потпуно да се посветим том духовном опредељењу. И, као што поп, када се одлучи на потпуно посвећење вери и Богу, одбацује своје земаљско име, узимајући неко друго, Макарије, Амфилохије, Герман или Пије, тако и онај који је се одлучио за посао Стваратеља, не може то чинити под својим крштеним именом, намењеном само за овоземаљске послове. Други разлог је сасвим профане природе; као афирмисани писци драма су већ постојали, Душан Ковачевић, Урош Ковачевић и Вељко Ковачевић, касније им се придружио и Сениша Ковачевић; учинило ми се да је довољно Ковачевића. Псеудоним сам изабрао комбинацијом надимка Ковке и грчког назива за лава – Леон... Јесте, ја пишем и под својим световним именом Момчило Ковачевић, за децу. Сматрам да је писање за децу веома одговоран педагошки рад који едукацијом формира начин мишљења и да увек иза тога рада треба да стоји само човек са пуним именом и презименом, одговоран пред родитељима који су му поверили своју децу; тако су настале бројне Коцкице, четири дечије драме, и дуге образовне серије.

Остојућ: Ваша успешна каријера везана је за писање филмских и ТВ сценарија у жанру ткз. “лакских комедија” из осамдесетих. Колико је предрасуда да је “лаке комедије” лако писати?

Олако изречено мишљење би требало да подразумева и необразованог изрецителја. Често није тако. Обично се оваква или слична мишљења о комедији, мелодрами, или о било ком од презрених жанрова, чују од људи који држе до своје образованости, само, ето, немају времена (или талента), иначе би нам показали како се то ради. Они пристодушнији, обични људи који воле да иду у биоскоп или позориште, једноставно уживају у таквим заплетима. Све оно што изгледа лако и једноставно у уметности, подразумева велико умеће и таленат. Нема неуметничког жанра, има само нетлентованих писаца и редитеља. Свако дело, које у своме жанру достигне савршенство, је уметност. Одговор је могао бити и краћи: предрасуда је да је “лаке комедије” лако писати.

Остојућ: “Шећерна водица”, филм је награђиван на бројним фестивалима, постао је култни филм једне генерације младих, још увек се радо гледа. Чиме објашњавате успех овога филма.

Успехом! Ништа не успева као успех. Пре 22. године, за потребе завршног испита из треће године драматургије, код професора Владимира Стаменковића а, написао сам радио драму под истоименим називом. Планирао сам да причу о ружном пачету које постаје лабуд претворим у

модерну позоришну драму, која се не либи да користи све предности филмске драматургије. Није се дало; ту радио драму је прочитао Бата Прелић, већ афирмисани редитељ кратког метра, препознао је у њој дугометражни филм и одлучио да са Шећерном водицом дебитује у Пули, наравно, само ако ја напишем сценарио. У то време радио сам много: истовремено, две серије на ТВ, кратки филмови, испити на ФДУ. Уз помоћ мало сна, пуно кафа и још више шприцера, сценарио је био готов. Глумци су одмах препознали добар текст. Чувени “Жика Млеко”, директор Унион филма, дистрибутер (У то време су дистрибутери највише зарађивали и инвестирали у филмску производњу) мега хитова “лаког жанра”, Жикина династија, Тесна кожа... разбијач биоскопских благајни, одлучио је да да паре; цитираћу га: “јебем ли га децо, не знам шта ће од овог да испадне, али ако ви знате, снимајте”. Филм се први пут појавио на “Пулском фестивалу” и освојио пет, шест, награда: Златна арена за главну улогу Соњи Савић; награда Кодак за фотографију Б. Перака, награда “Младост”, “Политика Свет”, награда публике... Наш дистрибутер и копродуцент је био затечен тим успехом, поготово што је филм у походу кроз многобројне југословенске филмске фестивале освајао искључиво главне награде. Соња Савић је тријумфовала и у Нишу добивши Царицу Теодору. Исте те године она и Буле Гонцић су добили Оскар популарности за улоге у Шећерној... Ма све то није ништа пред чињеницом да је филм те године био први међу најгледанијима у југославији и зарадио грдне паре. Ја од тога нисам имао неке вајде (изузев уметничке), остали су ми дужни пола хонорара.

Остојић: Поменути филм у први план избацује Соњу Савић, која поред осталих глумаца стиче велику популарност. Да ли Вам смета што сте остали у сенци, иако је Ваша заслуга највећа за успех филма?

Таман посла, па ја сам се крио иза псеудонима. Уживао сам у Соњином успеху као да је мој, а опет, нисам био изложен гомили идиотских ситуација и питања које подразумева популарност. Сама Соња Савић је била затечена свим тим признањима; први њен коментар је био: “Јао Ковке, шта си ми урадио”; мислећи како, ето, добија награде за неку питку комедију, а не за комплексне улоге. Сматрам популарност нечим пролазним, за уметника недовољним признањем, ако не заслужи и славу.

Остојић: Годинама сте радили на РТС-у, из тог периода иза вас су остала сценарија, такође култног остварења “Коцка, Коцка, Коцкица”. Колики је био изазов писати за децу и погодити укус и специфичне потребе?

То писац не зна док се не ухвати у коштац са са писањем једне тако дуге серије. Да сам знао шта ме све чека, можда не бих у првим епизодама исказао толико енергије, маште, талента за дечије проблеме. После је било питање части да се одговори на изазов. У почетку су епизоде ишле једанпут недељно, нешто касније, срећом, сваке друге. Верујте ми, има дана када ми се чинило да ми ненаписани текст за Коцкицу стоји као тумор у глави. Био сам у ситуацији исцрпљеног глумца коме кажу: “Глумац, кажи нешто смешно”. Тема је задата, рок је кратак, обично је остала још само једна ноћ, а ја морам да будем маштовит и духовит, и да све то буде и сувисло и едукативно... Кажу да је Коцкица одгајила читаве генерације деце. Ако је неко крив за њихово васпитање, онда смо то Бранко и ја. Постоји једно институционално мишљење које одудара од општих хвалоспева: После осамостаљења Хрватске, прва мера њихових националних педагога је била да се забрани приказивање Коцкице на ТВ-у. Сам Ф. Туђман је сматрао да је Бранков утицај на хрватску дечицу погубан јер су примећени у њиховом говору јаки отисци екавизације. Тако је Коцкица проглашена за једног од најподмуклијих непријатеља хрватске самобитности. Хоћеш, нећеш, политика се увуче и у разговор о деци. Суштина нашег питања је уствари, откуд мени способност да пишем за децу? Кад неко има тако занимљиву фамилију, као ја, у којој се дешавају најневероватније ситуације, и које су, у основи, последица добро скриване детињастости, онда је природно да пише за децу. Само што, за разлику од осталих, оних

озбиљних, не кријем да сам у души дете, радознано и склоно авантурама. Ево вам једног примера мога олигофреног одгоја: Поменути стриц Ранко, озлоглашен као циција, волео је да се бакће са нама, децом. Уредно нас је водио у музеје, зоолошки врт, биоскоп, позориш те, аеро митинге, Алексићеве акробације, али је увек тражио да му се да новац за карте, па и за његову. Врхунац његовог смисла за хумор био је за мене највеће мучење; имао је обичај да ме води у посластичарницу да гледам како други једу колаче: седели би смо озбиљних лица, полако пили бозу, и ја бих гледао како друга деца једу колаче; после извесног времена би ме упитао “је ли доста”, а онда би смо отишли. По неки пут је моје лице толико било тужно, па би ми са суседног стола додали тањирић са шампитом... наравно, погађате, шампиту сам морао да делим са стрицем. Без обзира на све, ја сам га волео јер се он једини играо са нама, децом, као са равнима себи. Моје разуздане маште клонили су се углавном родитељи деце која су учествовала у опасним играма; често су се жалили мојој мајци да им одвлачим децу, да замало нисмо погинули, појеле нас звери у зоолошком врту или се удавили у Дунаву. Са правом су очекивали да будем кажњен. Јесам, често сам добијао батине, на које сам био готово огуглао. Испричаћу вам нешто, мало познато. Одмах испод моје куће, на углу Господар Јевремове и Краља Петра, преко пута Јованове пијаце, налазила се једна од најстаријих кафана у Београду, “Стари Град” (срушена је крајем педесетих да би се ту изградили генералски станови). Одмах, ту, десет метара даље налазила се једина цамија у граду. Око цамије би обично чучали Арбанаси са секирицама заденутим за појас; у близини је било неколико дрвара. У башти кафане готово увек је седело доста полицајаца у цивилу, због близине Главњаче (онога што је остало од ње); њихова главна забава састојала се у ракијању и плаћању нама, клинцима читавих пет банки (две биоскопске карте или десет шампита) да пишкимо уз зид цамије. Још увек памтим те људе који мирно чуче, са лицима згужваним од немоћи и очаја, као и разуздани смех који је допирао из кафане... Шта је ваше следеће питање?

Остојић: Носилац сте награде “Бранислав Нушић” за 2001. годину. Шта та награда значи за Вас у овом тренутку.

Ако мислите на политички тренутак, ништа. Разумећу да се ради о осећању које ме је обузело када сам сазнао да сам добитник те најзначајније награде за писца – комедиографа. Нисам навикнут на радовање; а и када се радујем, то кратко траје. Увек помислим да се то судбина са мном поиграва, да ме искушава, и ја јој се препуш там са уверењем да је тако записано и да често неке невидљиве силе природе гурају своју децу у најбољем правцу. Ма има ту неког врага. Поштујем награду и захваљујем се својим сапатницима, драмским писцима – Удружењу драмских писаца Србије, што су ми је доделили. Гајим уверење да је награда додељена за показано драмско умеће, комедиографски нерв и таленат; а драма, заправо нушићевска комедија, Министарака воли кнедле, нека сама брани себе, тако је увек било најбоље.

Остојић: У вашим драмским текстовима провејава понешто од нушићевског духа, колико Вас у писању води његово драмско дело.

Провејава? Пре би се рекло да је у питању “мећава”. Откако знам за позориш те, непрекидно сам се дивео Нушићевим мајсторијама. Природно, гледао сам све представе по његовим текстовима и прочитао све што је написао. Није ми било тешко да више од десет пута гледам Ожалошћену породицу у режији Мате Милошевића; Госпођу у министарку са Љубинком Бобић, па и оне друге са Миром Ступицом, Р. Савићевић... М. Карановић; Пучину, грађанску трагедију, генијално инсценирану у комедиографском кључу, режија Дејан Мијач. Просто не знам да ли се чешће насмејем читајући или гледајући драме Бранислава Нушића. Знате, занат се учи од мајстора. На сву срећу, српска драма има још једног великог комедиографа, Јована Стерију Поповића, сербског Молијера, од кога сам учио дисциплину чистог стила и сажимања мисли у кратке реченице. Пишући филмске комедије; драме и серије за децу које су по закону неумитности

комедије, Министарку која воли кнедле, дошао сам до спознаје да нема више од два аксиома комедиографије: Први и основни задатак комедије је да нас насмеје. Други; смешно је само оно што је свима смешно. Ако се држите тога, нећете пропасти као комедиограф. Нека ми буде дозвољено уверење да сам понешто научио и од Аристофана, Молијера, Гогоља, па зашто да не и од Фејдоа, Мак Сенета, Чаплина и, наравно, Доброг војника Швејка. Укратко, Нушић је написао најбољи водич кроз карактерологију Срба. Где год се окренем извиру Нушићевски јунаци. Моја шира фамилија и окружење пуни су гротеских женских ликова, а бога ми, ни мушки много не заостају за њима. Најлуђ и вицеви су постали наша стварност.

Остојић: Почетак Ваше каријере везује се за писање филмских сценарија. Данас, у зрелијим годинама, пишете позоришне драме који припадају најтеж ем књижевном роду.

После “Шећерне водице”, опора “Виктимолошка прича”, тешко је поверовати да је то из пера истог писца... Да, то тако изгледа. Апсурд – сукоб са здравим разумом је семе свеколике драмске уметности. Јесте. Како је могуће да се неко бави писањем када га здрав разум непрекидно опомиње на опстанак и продужење врсте? Па још, ти исти, што пишу, тврде богохулно да су драме њихова деца. Човек је непрекидно распет између два своја емотивна стања; трагичног и комичног. Смех и сузе се смењују на истом лицу. Увек сам се питао зашто Аристотел није написао О комичном? Ја спадам у оне који не верују у легенду о изубљеном “спису”. Што сам више и дуже писао стицао сам уверење да је мудри Аристотел, говорећи о трагичном истовремено говорио о комичном, само што, имајући у виду да је етика једна од основних филозофских дисциплина и стуб друштва, то није саопштио, остављајући студентима да и сами нешто докуче. Још су стари Грци знали да је смех одраз потребе да се надвладају трагична осећања. Тако сам и ја, потискујући у себи трагична осећања, најпре писао комедије и жанровска сценарија. Уосталом, трагикомедија је настала из потребе да се једном лику оба осећања доведу у равнотежу јер, некако, то је најближе стварности – оне која је видљива. Шта то значи? Људи су из фазе херојске етике поново враћени у своје природно стање лицемерја и превртљивости. Не случајно, етика са у нашим школама више не предаје. Да бих изразио сву трагичност времена у коме смо, духовно и емотивно стање једне изгубљене генерације, извео сам на сцену две јунакиње, Ненси и Мају. Оне су проговориле, искрено, без икаквих ограда, о трагичном у себи. Виктимолош ки речено, по закону неумитности егзекутор и жртва се морају срести; тако се и писац срео са својим јунакињама. Како? Драма је објављена у осмој књизи едиције “Савремена српска драма” и доступна је сваком.

Остојић: Ваше драме објављене у едицији “Савремена српска драма” често за главне јунакиње имају жене; урањате у женску психологију без комплекса, откуд та заинтересованост за јунакиње, њихове судбине?

Питање у ствари гласи, ко ми даје такво право да без комплекса черечим женску душу, и зашто би један мушкарац био добар тумач њихове психологије. Не желећи да се са њим изједначавам, морам узети Еурипида за сведока. Отац модерне драме, психоаналитич ар много пре Фројда, проучавајући најтамније стране људске душе са сврхом да ту душу повећа, Еурипид је своје драме углавном градио око јунакиња: Медеја, Алкестида, Хекаба, Електра, Ифигенија, Хелена... Био је за живота оптуживан од завидљиваца по перу, да мора бити да је више жена него мушкарац, кад су му јунакиње и наслови драма жене. Чак је и једном поклекао, назвавши своју најмрачнију драму Хиполит, иако је главни јунак драме Федра. Спрдао се са највећим античким трагичарем и Аристофан; у својој комедији, Скупштина жена у Тесмафорију, приказује Еурипида као човека заплашеног гневом жена, те шаље свога таста на скупштину, плашећи се за своју мушкост. Не знам да ли ће ме Еурипидова судбина одбранити од сличних питања и пакости, само знам да бих волео као и он да оконча живот у дубокој старости поједен од леона (лавова). Једноставно, сматрам да је женска психа много комплекснија и погоднија за драмску

дела од мушке. Само жена може из стања апсолутне мелодраме – препуне осећања на ивици кича (тепања, суза, изјаве љубави, романтике) неосетно да пређе у стање најмрачније трагедије, и да то, виђено на сцени, буде уверљиво и никоме не засмета. Сетите се, и сам Фројд се много више бавио женском душом не би ли објаснио мушкарца. Да би написао добру драму, мораш волети своје јунаке. Ја лакше заволим јунакиње.

Остојућ: Јунакиње ваших комада су углавном маргиналци, изгубљене у простору и времену, са малим шансама...

У томе и јесте драматичност; како ће неко ко живи на маргинама животног простора доћи у жижу интересовања. Иако им сурова свакидашњица не обећава ништа, то не значи да мале шансе не могу добро да се искористе. Наше друштво се углавном састоји из малих, обичних, људи који за цео свој животни век једва да доживе више узбуђ ења него онај који тражи врага за један дан. Долазе у позоришта и биоскопе да проживе оно што сами нису, али им је драго кад препознају ликове сличне себи; лако се поистовећују са њима и још лакше упијају пишчеве мисли и ставове. Читајући Чехова, његове приповетке, видимо да су проблеми и судбине малих људи свуда исти. Док писац жури за вечним животом остављајући своја дела, ти, обични људи знају да је проблем вечности давно решен – довољно је да се из колена у колена продужавамо.

Остојућ: Колико сте задовољни инсценацијом “Виктимолошке приче” (“Интимно”) на сцени “Модерна гаража”?

На самом почетку припрема – проба, које ће довести до премијере, једна од мојих катстрофалних болести, надам се и последња, коју сам стицајем околности и вољом судбине преживео, удаљила ме је од рада на представи. До моје шок собе је само допрла вест да је премијера прошла изванредно... Тако предестиниран видео сам представу знатно касније и баш ми се чинило да је добра. Оливер Викторовић је текст нешто изменио, обогатио га сценским кретњама и сувереном руком изрежирао однос између два једина лика на сцени, Ненси и Маје; Оливер у најбољем издању. Оливера Викторовић и Драгана Мркић играле су пуном снагом и увукле ме својом глумом у причу као да се први пут срећем са њом... Касније, када сам почео да размишљам како бих ја то поставио, природно, све ми се чинило да је могло бити боље. Ма тако је увек кад се писац занесе режијом сопственог комада.

Остојућ: Колико је за писца важно да своју драму види на позорници?

Писац драме пише искључиво за позориште, ретко за читање – то вам ионако следује. Много драма се напише у току једне године, само по нека доживи инсценацију. Мој случај је сасвим другачији. Све што сам написао до драме Виктимолошка прича било је снимљено као филм, екранизовано за ТВ или постављено на сцени. Дуго су трајале моје припреме за писање једне праве, трагичне драме. Коначно препустио сам се својој инспирацији и без икаквих ограда заронио са обе руке у душе мојих јунакиња. Написао сам Виктимолошку причу. Е, сад, требало је дати на читање. Први читач био је Миодраг Ђукић. Тако се судбина наместила. Позвао ме је после неколико дана у своју директорску собу у Музеју позоришне уметности Србије. Увод је била краћа и неважна прича. Затим грдња, нешто налик на: ја непрекидно имам посла са идиотима, који ми доносе своје неписмене драме, романи, сабрана дела да их штампам, ништа нисам очекивао од тебе!... Честитам, ово је најбоља... итд... Биће одмах објављена у осмој књизи едиције “Савремена српска драма”. Како сам ја био оглувео од оног лажног негативног увода и грдњи и већ се спремао да одем, Ђука је, видевши то, морао све да понови уносећи у свој говор све више епитета... Тако сам почео да се дружим са Ђуком и да пишем озбиљне драме. Захваљујући њему и Братиславу Петковићу који је понудио сцену свога позоришта “Модерна гаража”, драма је доживела премијеру. Нема већег признања за аутора од живота његове драме на сцени. У међувремену сам написао још неколико опорих драма, али се нешто одужило са

инсценацијом. Добро, доживео сам да се нешто и не изведе.

Остојућ: Које драмске писце из домаће и светске литературе издвајате као Ваше фаворите?

Пре би се рекло као вечне фаворите: Јован Стерија Поповић, Бранислав Нушић; о њима сам већ говорио. Еурипид, Молијер, Шекспир, Гогољ, Чехов, Булгаков, Пинтер, Бекет... Ако сте тражили одговор, од којег сам писца највише научио, онда могу мирно да кажем, англосаксонска драмска литература 20. века ми је најближа. Ко је познаје и прати разумеће о чему говорим, они су најбољи.

Остојућ: У писању се углавном клоните дневно-политичких тема, намерно или случајно. Да се бавим новинарством, не бих, али све теме и идеје које носим у себи дуго промишљаам пре него што седнем да пишем. Свака добра драма садрж и у себи вечне теме, а оне су увек актуелне и дневно-политичке.

Остојућ: Колико је писање занат, а колико таленат?

Најпре таленат, па занат. Једно без другог не могу. Знам вредне људе који непрекидно пишу, али... Исто тако знам талентоване који не пишу, сасвим су задовољни првим признањем и немају нерава да се непрекидно доказују, такви су инцидент у уметности. Морате бити посвећени писању ако вас је већ Бог обдарио талентом. Ништа не чини писца тако писцем као његова дела. Време ће просудити шта заслужује да преживи.

Остојућ: А сутра, шта сутра?

“Доста је сваком дану зла својега. Свако сутра бринуће се за се.”